

ใบงานครั้งที่.....
ลายเซ็นผู้สอน.....
วันที่...../...../.....

ชื่อ - สกุล..... ชั้น..... เลขที่.....

เรื่อง “วรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้น”

วรรณคดีสำคัญสมัยอยุธยาตอนต้นส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา พิธีกรรม และพระมหากษัตริย์ จึงมีเนื้อหาเป็นวรรณคดีประเภท (สารคดี) ลักษณะการแต่งจะมีความแตกต่างจากวรรณคดีสมัยสุโขทัยอย่างมาก เนื่องจากวรรณคดีในสมัยนี้จะแต่งด้วยร้อยกรองทั้งสิ้น คำประพันธ์ที่ใช้แต่งมีเกือบทุกชนิด คือ โคลง ฉันท์ กาพย์ และร่าย (ยกเว้นกลอน) มีการใช้ภาษาบาลี - สันสกฤต และเขมรเข้ามาปะปนในภาษาไทยมากขึ้น ส่วนหนังสือที่แต่งเป็นร้อยแก้วส่วนมากนั้นจะเป็นหนังสือพจนานุกรม เช่น พจนานุกรมลักษณะอาณาราษฎร์ ตำราพิชัยสงคราม เป็นต้น

วรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้น

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑	สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ	สันนิษฐานว่าแต่งในอยุธยาตอนต้น
เรื่องที่ ๑ ☐	เรื่องที่ ๒ ☐	เรื่องที่ ๔ ☐
		เรื่องที่ ๕ ☐
	เรื่องที่ ๓ ☐	เรื่องที่ ๖ ☐
		เรื่องที่ ๗ ☐

❖ อย่างไรก็ตาม ใบบทเรียนนี้จะเรียนเพียง ๔ เรื่อง ได้แก่ เรื่องที่ ๑ - ๔ เท่านั้น

๑. ลิลิตโองการแช่งน้ำ

วรรณคดีเรื่องนี้นับเป็นวรรณคดีเรื่องแรกของไทยที่แต่งเป็น “ร้อยกรองอย่างสมบูรณ์แบบ” ต้นฉบับเดิมเขียนด้วยภาษาขอม และได้นำมาแปลเป็นภาษาไทย ถ้อยคำสำนวนที่ใช้จะเข้าใจยาก เป็นคำห้วน ๆ และหนักแน่น น่าเคารพและยำเกรง

วรรณคดีเรื่องนี้กำเนิดมาจากพระราชพิธีในระบอบ “สมบูรณาญาสิทธิราช” คือ และมี..... กษัตริย์จะมีอำนาจในการปกครองแผ่นดินและพลเมืองโดยอิสระ โดยไม่มีกฎหมายหรือองค์กรตามกฎหมายใด ๆ จะห้ามปรามได้ แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลขอมได้อย่างชัดเจน สมเด็จพระเจ้าอู่ทองทรงรับปกครองนี้มาใช้ และรับ “พระราชพิธีศรีสัจปานกาล” หรือเรียกว่า “พิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา” มาใช้ตามแบบเขมร เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพบ้านเมืองในการปกครองแผ่นดิน

๑.๑ ผู้แต่ง..... ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจแต่งในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (อู่ทอง) เพราะทรงรู้พิธีพราหมณ์และรู้วิธีประพันธ์ไทยเป็นอย่างดี

๑.๒ ลักษณะการแต่ง.....

๑.๓ จุดมุ่งหมายในการแต่ง.....

❏ คำว่า “โองการ” หมายถึง.....

❏ คำว่า “โองการแช่งน้ำ” หมายถึง.....

๑.๔ เนื้อเรื่องภาพรวมของ “ลิลิตโองการแข่งน้ำ”

“ลิลิตโองการแข่งน้ำ” เป็นบทสวดที่ใช้ในพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ให้ข้าราชการบริพารมาสาบานตนว่าจะซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อกษัตริย์ มิฉะนั้นจะมีอันเป็นไปด้วยเหตุร้ายต่าง ๆ เนื้อหาในบทสวดประกอบไปด้วย ๔ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑

รายนำให้น้ำในพิธีมีความศักดิ์สิทธิ์

☑ รายนำ ๓ บท เพื่อสรรเสริญและอธิบายลักษณะของเทพทั้ง ๓ องค์ ได้แก่ พระนารายณ์ พระอิศวร และพระพรหม และจบท้ายด้วยการ “.....”

ส่วนที่ ๒

ความเชื่อเรื่องโลกไฟล้างโลกและสร้างใหม่

☑ บทสวดกล่าวถึง “.....” (คำว่า “**กลับ**” หมายถึง ‘อายุของโลกตั้งแต่เมื่อพระพรหมสร้างเสร็จจนถึงเวลาที่ไฟประลัยกัลป์ล้างโลก ในหนึ่งวันของพระพรหม คือ ๑,๐๐๐ มหายุค (เท่ากับ ๔,๓๒๐,๐๐๐,๐๐๐ ปีมนุษย์) เมื่อสิ้นกลับแล้ว พระอิศวรจะล้างโลกด้วยไฟประลัยกัลป์ โลกจะไร้สิ่งมีชีวิตและอยู่ในความมืดมนจนถึงรุ่งเช้าของวันใหม่ แล้วพระพรหมก็จะสร้างโลกเป็นการขึ้นต้นกลับใหม่ โลกจะถูกสร้างและถูกทำลายเช่นนี้สลับกันตลอดอายุของพระพรหม’) คำประพันธ์จากวรรณคดีที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องโลกไฟล้างโลกและสร้างใหม่ ดังตัวอย่าง

นานาอเนกน่าวเดิมกลับ	จักรำจักราพหเมื่อใหม่
กล่าวถึงตระวันเจ็ดอันพลุ่ง	น้ำแล้งไข่ขอดหาย
เจ็บปละมันพุงหล้าเป็นไฟ	วาบจตุรabayแผ่นขั่ว
ชักไตรตรึงษ์เป็นเผ้า	แลบล้าสีสอง

ส่วนที่ ๓

เชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาเป็นพยาน

☑ บทสวดกล่าวถึง “.....” ได้แก่ พระรัตนตรัย เทพ และภูติผีปีศาจ

ความเชื่อเรื่องพระรัตนตรัย

ความเชื่อเรื่องเทพ

ความเชื่อเรื่องภูติผีปีศาจ

ส่วนที่ ๔

ผลของการทรมตน

☑ บทสวดกล่าวถึง “.....” และการให้รางวัลผู้ที่มีความซื่อสัตย์ เช่น การปูนบำเหน็จรางวัลและยศศักดิ์ ผลของการผิดคำสาบาน จะวางโทษไว้ประหนึ่งว่าเป็นกบฏ หากผู้ใดไม่รักษาคำสัตย์บัญญัติที่ได้กล่าวไว้ จะให้มีอันเป็นไปด้วยอาวุธหอกดาบที่ใช้จุ่มในน้ำที่ตนเองดื่ม

๑.๕ ความรู้เกี่ยวกับพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

พิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา หรือ พระราชพิธีศรีสัจปานกาล เป็นพระราชพิธีสำคัญที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ผู้ที่ประกอบพิธี ได้แก่.....และ.....โดยทำปีละ ๒ ครั้ง มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....โดยพระราชพิธีมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

①

→

②

๒. มหาชาติคำหลวง

มหาชาติคำหลวง เป็นวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับ.....โดยตรง แสดงถึงให้เห็นถึงความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และความเชื่อเรื่องบุญกุศลจากการฟังเทศน์ของคนในสมัยอยุธยา

๒.๑ ผู้แต่ง.....

๒.๒ ลักษณะการประพันธ์.....

๒.๓ จุดประสงค์ในการแต่ง.....

ความรู้เกี่ยวกับมหาชาติและทศชาติ

(๑)

ความหมายของคำว่า “มหาชาติ”

.....

.....

.....

.....

.....

(๒)

๑๐ พระชาติสุดท้าย (ทศชาติ)

พระชาติที่ ๑) พระ <u>เตมีย์</u>	
พระชาติที่ ๒) พระมหา <u>ชนก</u>	
พระชาติที่ ๓) สุวรรณ <u>สาม</u>	
พระชาติที่ ๔) พระ <u>เนมิราช</u>	
พระชาติที่ ๕) พระ <u>มโหสถ</u>	
พระชาติที่ ๖) พระ <u>ภูริทัต</u>	
พระชาติที่ ๗) <u>จันทกุมาร</u>	
พระชาติที่ ๘) พระพรหม <u>นารถ</u>	
พระชาติที่ ๙) พระ <u>วิรุฬ</u>	
พระชาติที่ ๑๐) พระ <u>เวสสันดร</u>	

๒.๔ เนื้อเรื่องย่อ

เนื้อเรื่องจะกล่าวถึงพระชาติที่.....ซึ่งมีทั้งสิ้น.....กัณฑ์ (ตอน) และมีความเชื่อว่าหากบุคคลที่ฟังเทศน์ครบทุกกัณฑ์จะได้รับ.....ดังนี้

กัณฑ์ (ตอนที่)	เนื้อเรื่องกล่าวถึง
กัณฑ์ที่ ๑) ทศพร	
กัณฑ์ที่ ๒) หิมพานต์	
กัณฑ์ที่ ๓) ทานกัณฑ์	
กัณฑ์ที่ ๔) วนประเวศน์	
กัณฑ์ที่ ๕) ชูชก	
กัณฑ์ที่ ๖) จุลชน	
กัณฑ์ที่ ๗) มหาพน	
กัณฑ์ที่ ๘) กุมาร	
กัณฑ์ที่ ๙) มัทรี	
กัณฑ์ที่ ๑๐) สักกบรรพ	
กัณฑ์ที่ ๑๑) มหาราช	
กัณฑ์ที่ ๑๒) ฌกัณฑ์	
กัณฑ์ที่ ๑๓) นครกัณฑ์	

๓. ลิลิตยวนพ่าย

☒ คำว่า “ลิลิต” หมายถึง.....

☒ คำว่า “ยวน” หมายถึง.....ดังนั้น “ยวนพ่าย” จึงหมายถึง.....

๓.๑ ผู้แต่ง.....แต่สันนิษฐานว่าอาจแต่งขึ้นในสมัย.....

๓.๒ ลักษณะการประพันธ์ แต่งเป็น.....

๓.๓ จุดประสงค์ในการแต่ง.....

๓.๔ แนวเรื่อง (Theme).....

๓.๕ เนื้อเรื่องย่อ

เนื้อเรื่องใน “ลิลิตยวนพ่าย” กล่าวถึง สงครามระหว่างไทยกับล้านนา โดยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (กษัตริย์กรุงศรีอยุธยา) ทำสงครามชนะพระเจ้าติโลกราช (กษัตริย์ล้านนา) เนื้อเรื่องแบ่งเป็น ๓ ส่วนใหญ่ ๆ ดังนี้

ส่วนที่ ๑

ส่วนที่ ๒

ส่วนที่ ๓

๓.๖ คุณค่าจากลิลิตยวนพ่าย

ลิลิตยวนพ่ายเป็นวรรณกรรมที่เป็นเอกสารสำคัญของทางประวัติศาสตร์สะท้อนเหตุการณ์การทำสงครามในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ นอกจากนี้ยังมีคุณค่าด้านอักษรศาสตร์ด้วย เพราะเป็นลิลิตเรื่องแรกของไทย เป็นหนังสือที่แต่งดีด้วยพรรณนาโวหารไพเราะ แสดงถึงภูมิปัญญาและการใช้ภาษาวรรณศิลป์ของผู้ประพันธ์อย่างมาก ดังตัวอย่างคำประพันธ์ที่กล่าวถึง “การพรรณนาการรบ” จากลิลิตยวนพ่าย ดังนี้

ลาวหัวขาดห้อยติด	คอสาร
ฟุมเลือดหลามไหลจร	จวบจั้ง
พระเทพประหารหัก	โหมเคลื่อน
เขนแนบเขนดาวตั้ง	ต่อตาย

อนึ่ง หากสังเกตจากคำประพันธ์ยังได้รับความรู้เกี่ยวกับคำอีกด้วย จะเห็นได้ว่าคนไทยสมัยก่อนเรียกคนล้านนาว่า “ลาว” ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถาบันกษัตริย์ล้านนาได้มีการเรียกตำแหน่งกษัตริย์ว่า “ลาว” หมายถึง ‘นาย ผู้เป็นใหญ่ หรือผู้มีอำนาจ’ ต่อมาใช้คำว่า “ขุน / ท้าว” และต่อมาใช้คำว่า “มัง” แม้กระทั่งชาวล้านนาเองเรียกตัวเองว่าลาว และไม่เคยเรียกอย่างอื่นนอกจากลาว

ส่วนหลักฐานนั้นเห็นทั่วไปในคำนำหน้านามเจ้านายเชื้อวงศ์ปกครองบ้านเมืองเก่าแก่ในตำนานพงศาวดาร เช่น ลาวเมง (เป็นบิดาของพญามังราย) เป็นต้น

๔. ลิลิตพระลอ

“วรรณคดีสโมสร” ได้ตัดสินให้ “ลิลิตพระลอ” เป็นยอดแห่งวรรณคดีประเภทลิลิต มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องของ “.....” มีความไพเราะของถ้อยคำ และเต็มไปด้วยสุนทรียศาสตร์ พรรณนาเรื่องด้วยอารมณ์ที่หลากหลาย และใช้โวหารอย่างยอดเยี่ยม

- ๔.๑ ผู้แต่ง.....แต่สันนิษฐานว่าผู้แต่งคือ.....
- ๔.๒ ลักษณะการประพันธ์.....
- ๔.๓ จุดประสงค์ในการแต่ง.....
- ๔.๔ แนวเรื่อง (Theme).....

☒ ข้อสันนิษฐานว่าวรรณคดีเรื่องนี้ปรากฏในยุคใด

☐ การอ้างอิงหลักฐาน

๔.๕ เนื้อเรื่องย่อ (ลำดับเหตุการณ์)

คำสั่ง : ให้นักเรียนเขียนแสดงแผนผังโครงเรื่องเป็นลำดับเหตุการณ์จากวรรณคดี เรื่อง “ลิลิตพระลอ” ลงในกรอบสี่เหลี่ยมที่กำหนดมาให้

๔.๖ คุณค่าจากเรื่องลิลิตพระลอ

คุณค่าจากเรื่องลิลิตพระลอแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ คุณค่าด้านคติธรรม และคุณค่าด้านสังคมและวัฒนธรรม

๔.๖.๑ คุณค่าด้านสังคมและวัฒนธรรม

๑) ประเพณีการจัดงานศพ

เมื่อพระลอ พระเพื่อน พระแพง และพี่เลี้ยง เสียชีวิตไปแล้ว ได้มีการจัดพิธีศพให้ ดังข้อความว่า

ธให้สรงศพสามกษัตริย์ จัดสรรพญา ตรงสังทั้งสาม พระองค์ ผจงโลงทองหนึ่งใหญ่ ใส่สามกษัตริย์แล้วไซ้ ธ ก็ให้แต่งโลงหนึ่งแล้ว ใส่ขุนแก้วและนางริน โลงหนึ่ง ใส่หมื่นขวัญและนางโรย ทำโดยรีตศพเสด็จ	
---	----------------------------------

๒) ความเชื่อเรื่องโลกหลังความตาย

สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษของคนในสมัยนั้น เป็นความเชื่อทางศาสนาพุทธ ที่มุ่งสอนประชาชนรู้จักทำคุณงามความดี

สิ่งใดใดในโลกล้วน อนิจจัง คงแต่บาปบุญยัง เทียงแท้ คือเงาติดตัวตรึง ตรึงแน่น อยู่หนา ตามแต่บุญบาปแล้ว ก่อเกื้อรักษา	
---	----------------------------------

๓) ขนบธรรมเนียมออกจากลาถัน

ก่อนที่จะอำลาถัน บุคคลที่อายุน้อยจะสยายผมและเช็ดเท้าให้แก่ผู้ที่มีอาวุโสกว่าหรือผู้มีพระคุณ ดังข้อความว่า “รับพรใส่เศียรไว้ แก่เกศเช็ดบาทให้ ท่านท้าวชนนี ท่านนา”

๔) ความเชื่อด้านคุณไสย

สังเกตได้จากเนื้อหา “นางริน นางโรย พยายามตามหาหมอเพื่อให้หมอตำนต์เสน่ห์” แสดงว่าในสมัยอยุธยาอาจมี “ยายมด แม่หมอ ปู่เจ้า” ปรากฏอยู่ด้วย

๕) ความเชื่อเรื่องการเสี่ยงทาย

ปรากฏในตอนี่ “พระลอเสี่ยงทายกับแม่น้ำกาหลง” ดังข้อความว่า

มากุจะเสี่ยงน้ำ นองไป ปรีนา น้ำชื้อกาหลงไหล เชี่ยวแท้ ผิวกุคลาไคล ปรอด คินมา น้ำจุ่นเวียนนานแม่ รอดไล่จิงไหล ครั้นวางพระโอษฐ์ เวียน อยู่หนา เห็นแก่ตาแดงกล เลือดย่อม หฤทัยรททน ทุกข์ใหญ่ หลวงนา ถนัดตั้งไม้ร้อยอ้อม เท้าท้าวทับทรวง	
--	--

๔.๖.๒ คุณค่าด้านศีลธรรม

๑) การแสดงความกตัญญูตเวทีตา

สะท้อนให้เห็นว่าลูกจะต้องมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ และดูแลพ่อแม่เมื่อยามแก่ชรา เพราะพ่อแม่หวังพึ่งลูกในยามนี้

คงชีพหวังได้พึ่ง	ภูมิ แลพ่อ	
ม้วยชีพหวังฝากผี	พ่อได้	
ตั้งฤพ้อจักลี	ลาจาก ออกนา	
ผีแม่ตายจักได้	ฝากให้ใครเฝ้า	

๒) ทศนะเกี่ยวกับความรักของพ่อแม่

คำประพันธ์นั้นจะมุ่งให้ว่าความรักของแม่ที่มีต่อเรา ความยากลำบากเลี้ยงพยายามดูเรา ไม่มีสิ่งใดสามารถมาเปรียบได้

ร้อยชู้ฤเท่าเนื้อ	เมียตน	
เมียแลพันฤดล	แม่ได้	
ทรงครรภ์คลอดเป็นคน	ฤง่าย เลยนา	
เลี้ยงยากนักท้าวไท	ช่วยท้าวทั้งสอง	

บทประพันธ์เด่น

เสียงลือเสียงเล่าอ้าง
เสียงย่อมยอยศใคร
สองเชื้อพี่หลับไหล
สองพี่คิดเองอ้า

อันใด พี่เอย
ท้าวหล้า
ลืมนั่น ฤพี่
อย่าได้ถามเฝ้า

ปรากฏในตอนใด ?

สรุปภาพสะท้อนสังคมจากวรรณคดีสมัยอยุธยา (ตอนต้น)

คำสั่ง : ให้นักเรียนเขียนสรุปภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏจากหลักฐานจากวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ ให้ถูกต้อง